

مسئولیت مدنی دولت در جبران خسارت‌های ناشی از حمله انتحاری در حقوق ایران، افغانستان و فقه اسلامی

(تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۵/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۰/۱۲/۱۲)

رضا حسین گندمکار

دانشیار گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه قم، ایران

بسم الله صفدری^۱

استادیار گروه حقوق خصوصی و حقوق جزا، دانشکده حقوق، دانشگاه بلخ، مزارشریف، افغانستان

چکیده

مسئولیت مدنی دولت در جبران خسارت‌های ناشی از حمله انتحاری از پیچیده‌ترین بحث در حوزه حقوق مسئولیت مدنی دولت و فقه اسلامی است. مسئله اصلی این است که آیا دولت مسئول جبران خسارت‌های وارده ناشی از حمله انتحاری است یا خیر، و به فرض مسئول بودن دولت، خسارت‌های وارده با چه میکانیزمی قابل جبران است. در این خصوص، در حقوق ایران و افغانستان و نیز در فقه اسلامی راهکار روشن وجود ندارد. تا هنوز دو نوع دکترین حقوقی در این زمینه ارایه شده است: پاره‌ی از حقوقدانان، فعل‌زیان‌بار انتحارکننده را منتسب به دولت ندانسته و خسارت وارده را بدون جبران شمرده‌اند. گروهی دیگر، در چارچوب‌های گسترش دامنه‌ی مسئولیت مدنی دولت از طریق تفسیر موسع «مسئولیت ناشی از عمل غیر» و وضع قانون ویژه در این خصوص، دولت را مسئول دانسته‌اند. تحلیل آیات و روایات و نیز ادله‌های فقهی مرتبط با موضوع بحث، همسو با دیدگاه اخیر است. نظریه‌های فلسفی از باب حمایت و مصلحت زیان‌دیده و بخشنده‌گی و همبستگی اجتماعی، دولت را مسئول دانسته‌اند. در نتیجه، دولت باید خسارت‌های وارده بر قربانیان و زیان‌دیدگان ناشی از حمله انتحاری را با میکانیزم تأسیس «صندوق تأمین خسارت زیان‌دیدگان ناشی از تروریسم» سنجش، پرداخت و جبران کند.

واژگان کلیدی: حمله انتحاری، مسئولیت مدنی دولت، زیان‌دیدگان، حقوق ایران، حقوق افغانستان، فقه اسلامی

۱. نویسنده مسئول bismellah_safdari@yahoo.com